

Högskolebaserad ledarskapsutbildning för ideell sektor

Utvärdering av Agera

Anders Kassman

ERSTA SKÖNDAL HÖGSKOLA ARBETSRAPPORTSERIE | NR 76

Famna är en intresseorganisation för föreningar, stiftelser och företag som bedriver vård och omsorg utan vinstsyfte. Deras medlemmar har kunnat gå en ledarskapsutbildning vid Ersta Sköndal högskola på deltid under fyra terminer. Utbildningen var särskilt anpassad för ledare inom Famnas medlemsorganisationer och gav sammantaget 15 högskolepoäng.

Utvärderingen visar att många deltagare hade stor behållning av utbildningen och tyckte att den bidragit till att stärka den idéburna sektorn. Men långt ifrån alla fullföljde kursen och detta hängde troligen samman med såväl informationen under kursens gång som förankringen bland de deltagande organisationerna.

Enheten för forskning om det civila samhället publicerar forskningsresultat från olika större projekt och uppdrag. Vi har en skriftserie, en särtrycksserie och en arbetsrapportserie. Arbetsrapportserien avser främst att ge möjlighet att publicera delrapporter och delresultat från större studier, aktuella kunskapsöversikter och uppsatser.

ARBETSRAPPORTSERIE NR 76

Högskolebaserad ledarskapsutbildning för ideell sektor

Utvärdering av Agera

Anders Kassman

Ersta Sköndal högskola
Stockholm, oktober 2011

Publicerad av Institutionen för vårdvetenskap
Ersta Sköndal högskola

Copyright © 2011 Anders Kassman
ISSN 1402-277X, URN:NBN:se-2011-23

Produktion: Lena Blomquist

Förord

Denna utvärderingsrapport är det sista ledet i ett så kallat följeforskningsprojekt som har löpt parallellt med utvecklingen av den utbildning som utvärderats. Utvärderaren gjorde tidigt ett antal intervjuer som avrapporterats både till kursdeltagare och kursledning. Kursen avslutades med en enkät till samtliga kursdeltagare och efter det har resultaten diskuterats med kursledningen på olika vis. Förhoppningsvis har detta bidragit både till en bättre rapport och till att resultaten kommer till större nytta.

Lars Svedberg

Innehåll

1. Bakgrund	7
Kunskap och förståelse	7
Färdighet och förmåga	7
Värderingsförmåga och förhållningssätt	8
2. Utvärderingsmetod	8
3. Kursdeltagande	8
4. Formativa intervjuer med kursdeltagare	9
5. Formativ rapportering	11
6. Lärarenkät	11
7. Deltagarenkät	12
Kursdeltagarna	12
Deltagarnas organisationer	12
Om kursen	13
Deltagarnas uppfattningar om skillnader och likheter i ledarskap	14
Övergripande nöjdhet	15
Kursens innehåll och genomförande	16
Deltagarnas förbättringsförslag	18
Kursens indirekta effekter	19
De minst och mest nöjda med kursen	20
Skalor för att mäta kursens genomförande och innehåll	21
8. Slutsatser	23
Bilaga 1	25
Bilaga 2	29
Bilaga 3	34
Publikationer från enheten för forskning om det civila samället	43
Publikationer i urval	43
Skrift- och bokserie i urval	53
Ersta Sköndal högskolas arbetsrapportserie i urval	54
Metodbokserie	55

1. Bakgrund

Agera är en ledarskapsutbildning för ledare inom ideell sektor som Famna började planera under 2007. De hade sina första möten med olika medlemsorganisationer under våren 2008 och en enkät skickades ut till samtliga medlemmar för att ta utreda bredden i kompetensbehoven. De gemensamma kunskapsbehov som identifierades handlade om kunskap om upphandling, avtalsrätt, kvalitetssäkring, resultatuppföljning, chefsutveckling, krishantering svåra samtal samt evidensbaserat arbete. Samtidigt noterades vissa skillnader gällande framförallt organisationernas storlek samt organisationsform, men dessa uppfattades som mindre överhängande.

Under 2009 söktes och erhöles stöd från Europeiska socialfonden. Vid denna tid hade Ersta Sköndal högskola involverats som kursutförare och även för utvärdering. Höstterminen 2009 startade kursen Agera som en fristående kurs vid institutionen för socialt arbete i samarbete med uppdragsutbildningsenheten vid Ersta Sköndal högskola som är en särskild enhet med stor vana att utforma kurser för olika beställare. För tillträde till kursen fanns inga andra förkunskapskrav än att man skulle vara verksam vid någon av Famnas medlemsorganisationer och antagen till kursen. Kursen skulle bedrivas på deltid under fyra terminer och ge 15 högskolepoäng. Arbetsinsatsen beräknades till cirka 100 timmar per termin inklusive föreläsningar, seminarier, grupparbeten och egna studier, sammantaget alltså 400 timmar eller omräknat tio veckors heltidsarbete.

Lärandemålen för kursen fastställdes till de följande:

Kunskap och förståelse

Kursdeltagaren ska efter avslutad kurs kunna:

- ge exempel på fördjupade kunskaper i chefskap, organisationsteori och arbetsrätt.
- beskriva teorier om strukturförändringar genom strategisk planering och Problembaserat lärande (PBL).
- förklara grundläggande teorier om ekonomistyrning och *Human Resource Management* (HRM) i relation till ideell sektor.
- identifiera grundläggande välfärdsteorier i relation till ideell sektor och ledarskap.
- ge exempel på skyldigheter och rättigheter när det gäller arbetsmiljö och arbetsrätt i relation till ideell sektor.

Färdighet och förmåga

Kursdeltagaren ska efter avslutad kurs kunna:

- kritiskt bearbeta olika välfärdsmodeller som i den sociala sektorn och hälso-
vårdssektorn infört valfrihetssystem och konkurrensutsättning.
- relatera organisationsteori till olika yrkesroller inom ideell sektor.

- använda verktyg för strategisk planering och applicera dem på civilsamhällsorganisationer verksamma inom den sociala sektorn och/eller hälsovårdssektorn.
- tillämpa omvärldsbevakningar och påverkansarbete i frågor som är relevanta för den ideella sektorn.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Kursdeltagaren ska efter avslutad kurs kunna:

- använda sig av förhållningssätt som bidrar till mångfald, jämlikhet, integration och tillgänglighet inom ideella organisationer.
- kritiskt bearbeta olika värderingssystem, livsåskådningsperspektiv och människosynsfrågor som är relevanta för ideell sektor, med speciellt fokus på socialt arbete, hälsovård och omsorg.
- relatera en genomreflekterad värdegrund till brukarmedverkan och inflytande, bemötande och relationer som är centrala för idéstyrda organisationer.

De 192 anmälda kursdeltagarna kom från 21 olika ideella vård- och omsorgsorganisationer. Vissa organisationer hade enbart anmält ett fåtal kursdeltagare medan Stadsmissionen hade hela 42 anmälda deltagare. Ersta Diakonisällskap och Röda korsets sjukhus hade över 20 anmälda kursdeltagare, dessa tre var också de största organisationerna sett till ekonomisk omsättning. Sammantaget arbetar över 2 200 personer inom de deltagande organisationerna.

2. Utvärderingsmetod

Denna utvärdering har genomförts med hjälp av intervjuer, enkäter och insamlande av diverse kursmaterial. Under våren 2010 genomfördes sju intervjuer med kursdeltagare som anmält sitt intresse via e-post. Resultaten från dessa intervjuer rapporterades till både kursledning och kursdeltagare kring sommaren 2010. Vid kursens avslut i slutet av mars 2011 genomfördes en enkät bland de närvarande deltagarna. Enkäten distribuerades även via e-post till de frånvarande men svaren blev så få, trots upprepade påminnelser, att dessa inte använts i undersökningen. Under våren skickades även en kort enkät till de undervisande lärarna. Efter varje kursmoment om 7,5 högskolepoäng har deltagarna dessutom haft möjlighet att svara på högskolans ordinarie elektroniska utvärderingsenkät, även dessa drabbades av för stora bortfall för att kunna komma till användning.

3. Kursdeltagande

På de tidigaste deltagarlistorna fanns 192 personer anmälda till kursen, för några av dessa saknades grundläggande uppgifter. På de aktuella examinationslistorna finns 182 personer upptagna. Eftersom kursen inte hade några förkunskapskrav var deltagare med mycket olika tidigare erfarenheter av akademiska studier anmälda. Kursen hade

obligatorisk närvaro vid varje kurstillfälle men av de 182 anmälda kursdeltagarna var enbart 90 personer närvarande vid samtliga kurstillfällen under höstterminen 2009 till och med vårterminen 2010, eller så kompletterade de för frånvaron genom att lämna in olika kursuppgifter. Höstterminen 2010 till våren 2011 var det enbart 54 personer som hade full närvaro, eller kompletterade. Första examinationen lämnades in av 91 personer varav 50 fick godkänt, andra uppgiften lämnade 63 personer in varav 61 blev godkända, den tredje och sista examinationen lämnade 48 personer in och 39 fick godkänt. Sammantaget innebär detta att i oktober 2011 kunde enbart 43 personer hämta ut ett utbildningsvis med godkända högskolepoäng. De hade full närvaro eller kompletterat för frånvaron och de hade klarat alla examinationerna. Detta innebär att endast en knapp fjärdedel av de 182 anmälda kursdeltagarna fullföljde hela kursen. Utöver dessa fick 47 personer motta ett intyg som visade att de närvarat vid minst 80 procent av föreläsningarna och seminarierna men inte genomfört examinationerna. Totalt var det alltså 90 personer, ungefär hälften av de anmälda, som närvarade vid mer än 80 procent av kurstillfällena.

4. Formativa intervjuer med kursdeltagare

Våren 2010 genomfördes sju stycken intervjuer, två män och fem kvinnor intervjuades (intervjuunderlaget finns i bilaga 1). Fem av de intervjuade hade varit ledare inom ideella organisationer under lång tid medan två kvinnor inte hade någon ledarposition och två saknade någon längre erfarenhet av ideell verksamhet. Två av de intervjuade hade inte tidigare studerat vid någon högskola. Intervjuerna genomfördes tidigt under kursen för att möjliggöra en återkoppling till kursledningen och kursdeltagarna men eftersom de intervjuade var så pass få och inte slumpvis utvalda är det svårt att använda svaren som annat än indikationer på deltagarnas tidiga uppfattningar. Intervjuresultaten redovisades först under våren 2010 för kursledningen och vid starten av höstterminen för kursdeltagarna med vissa förbehåll för det lilla urvalet.

De intervjuade uppgav att deras förväntningar inför kursen hade varit ganska skiftande. Någon menade att det kändes upplyftande att ”Komma ut och utbyta erfarenheter”, en annan hade haft ganska konkreta förväntningar om en mer gedigen ledarskapsutbildning i allmänhet och särskilt gällande mindre organisationer, som ofta har mindre tydligt uttalade förväntningar än vad som vanligen finns inom kommun och landsting. Bland de tidiga intrycken från kursen märktes bland annat en starkt känsla av gemenskap: ”Wow, är vi så här många”. Två av de intervjuade hade tidigare varit delaktiga i planeringen av kursen, bland annat genom att besvara den enkät som Famna genomförde för att kartlägga organisationernas kompetensbehov.

De intervjuade hade inga tydliga planer kring hur de skulle sprida vidare det de lärde sig inom sina respektive organisationer. De svarade också ganska svävande på hur mycket tid de egentligen hade tänkt att avsätta för sitt deltagande: ”jag hade väl inte tänkt avsätta så mycket tid” ”läsa lite och gå på föreläsningarna”. Intrycket var att förväntningarna och informationen från Famna och kursledningen hade varit otydlig om vad som krävdes för att fullfölja kursen. Alla tänkte dock gå färdigt, även om de kanske inte tog kurspoängen.

Högskolepoängen sågs inte som jätteviktiga av alla men de uppfattades som en viktig kvalitetsstämpel.

Ett tydligt budskap från de intervjuade var att det rådde brist på information inför olika kursmoment och examinationer. När informationen väl kom uppfattades den ofta som bra, men den kom, som sagt, alldeles för sent. Särskilt sas det att informationen kring examinationerna var mycket bristfällig. Förväntningarna var oklara och informationen kom alldeles för sent. Detta var ett så påtagligt problem att deltagarna på olika vis hade diskuterat det inbördes.

Flera personer nämnde den metod för verksamhetsanalys med utgångspunkt i en oktagon som skulle användas senare under kursen men som sedan uppfattades ha fallit bort. Samtidigt menade flera personer att kursen var mycket viktig för Famna eftersom den var ett av få tillfällen för organisationen att göra något konkret som kan skänka trovärdighet.

De tidiga intrycken från kursen, som speglades i intervju svaren, var ganska varierande när det gällde ämnesinriktningen. Kommentarer som ”Det har varit väldigt spridda skurar” och att det saknades en röd tråd förekom, men även: ”Det täcker upp bra” Framförallt framhölls det att det var proffsiga föreläsare i de allra flesta fall: ”De flesta föreläsare har varit väldigt engagerade och bra” ”Det har varit några briljanta föreläsare”. Men det fanns även några enstaka föreläsningar som av flera utpekades som förenklade och föga utvecklande. ”Jag hoppas att han inte kommer tillbaka” var det någon som mycket tydligt uttryckte sig om en av föreläsarna. Men överlag gav de intervjuade bilden av att det var en bra blandning mellan föreläsningar och grupparbeten. Föreläsarna upplevdes samtidigt ha dålig koll på varandra och på helheten. En av föreläsarna hade med sig en egen utvärdering som han genomförde i klassen, vilket uppskattades av flera. De utvärderingar som skedde via LUVIT uppfattades som alltför abstrakta och för sällan återkommande. De hoppades även att mina intervjuer skulle få effekt på kursens fortsättning de följande två terminerna.

De intervjuade menade att det överlag fungerade bra under föreläsningarna och att grupperna var aktiverande med lagom intervall och storlek, även grupp sammansättningen och dess mix mellan ledare på olika nivåer upplevdes fungera bra även om det också kunde upplevas som svårt att hantera en så pass stor grupp människor: ”Vi har lite olika behov. Det går inte att göra en mainstreamutbildning som skall funka för 180 pers eller vad vi nu är.” Men när det gällde att koppla föreläsningarna till deltagarnas praktiska verksamhet var det flera som var nöjda: ”Lärarna har varit mycket duktiga på att koppla in det mot vår verklighet” medan andra menade att det inte var någon större skillnad på ledarskap inom olika organisationer: ”ledarskap som ledarskap liksom”. Kurslitteraturen upplevdes överlag som bra även om den borde kompletteras med tydligare läsanvisningar så att man visste vad man skulle läsa inför varje kurstillfälle.

5. Formativ rapportering

På grundval av dessa sju intervjuer sammanställdes följande formativa kommentarer som meddelades kursledningen och deltagarna kring sommaren 2010. Den första kommentaren gick ut på att föreläsarna var mycket viktiga för en kurs som denna eftersom det är de som syns och hörs. I huvudsak tycktes kursen fungera väl i detta avseende. En andra kommentar var att studenterna framförallt förväntade sig en professionell undervisning och tydliga litteraturhänvisningar och att de inte såg nätverkande och internt utbyte som särskilt viktiga. Den viktigaste kritiken gällde att informationen kring kursen var bristfällig och kom för sent. Det upplevdes som mycket viktigt med tydliga läsanvisningar inför varje tillfälle och examinationsuppgiften upplevdes som otydlig och framförallt att informationen kring den kom allt för sent. Den övergripande slutsatsen var att sammanhållningen mellan de olika föreläsningarna och helhetsbilden borde stärkas. Det saknades en kursledare som kunde svara på övergripande frågor och hålla en röd tråd kursen igenom. Föreläsarna kunde också göras mer medvetna om varandras ämnen och upplägg och fördelningen av tid mellan olika ämnen kunde anpassas bättre.

Vid dessa möten diskuterades även ett par oklarheter och utvecklingsmöjligheter för kursen. Det påpekades att det var oklart hur mycket tid som deltagarna förväntades lägga på kursen, vi diskuterade också om det var en alltför disparat grupp sammansättning och hur olika lärdomar från kursdeltagandet kunde spridas vidare i de olika organisationerna. De utvecklingsmöjligheter som diskuterades handlade om ökade möjligheter att välja inriktning och om det i framtiden borde göras någon uppdelning på kursdeltagare med olika positioner i sina organisationer.

6. Lärarenkät

De lärare som undervisade på kursen fick under våren 2011 en kort enkät med frågor om deras medverkan (se bilaga 2). Enkäten handlade om den information som de fått inför sitt deltagande, hur väl deras undervisning stämde överens med lärandemål, litteratur och examination samt om deras tidigare erfarenheter av ledarskasutbildning, särskilt inom ideell sektor. Enkäten gick ut till åtta personer varav hälften svarade. De svar som inkom var överlag mindre nöjda med den information de fick kring sitt deltagande, flera tog upp att de gärna skulle haft mer information både om sitt eget moment och om mer övergripande frågor. Lärarsvaren visade på brister i kurssamordningen när det gäller överensstämmelsen mellan undervisning, lärandemål, litteratur och examination. Två lärare menade att deras undervisning stämde mycket väl överens med kurslitteraturen vilket får tolkas som de mest positiva svaren, medan det tycks ha varit väldigt bristande koppling mellan undervisningen och examinationen. Tre av lärarna hade mycket liten erfarenhet av undervisning vid ESH men större erfarenhet av ledarskasutbildning och föreläsningar inom ideell sektor. Lärarna motiverade främst sitt deltagande med att de hade stora erfarenheter från ideell sektor och att de arbetade med de sakfrågor som de föreläste om.

7. Deltagarenkät

Delatagarenkäten genomfördes under kursens avslutningsseminarium i början av april 2011 (se bilaga 3). Till seminariet var 90 deltagare anmälda och eftersom enkäten fylldes i direkt i salen blev bortfallet bland dessa minimalt, 87 svar samlades in. Men eftersom examinationslistan för kursen innehåller 182 personer blir bortfallet drygt 50 procent räknat på samtliga deltagare, vilket utgör en mycket låg svarsfrekvens. Enkäten skickades även ut elektroniskt till de kursdeltagare som inte var närvarande men trots upprepade påminnelser inkom enbart fyra svar. Enkätsvaren bör alltså tolkas som representativa för dem som deltog vid avslutningsseminariet men inte för alla dem som inte gjorde det.

Enkätfrågorna utformades i samarbete med kursledningen för att belysa deltagargruppen och dess uppfattningar om kursens innehåll, genomförande och resultat.

Kursdeltagarna

Deltagarnas medelålder var knappt 50 år. Det var en stor övervikt kvinnor, enbart två av tio var män. Två av tio var födda i något annat land än Sverige. Knappt tre av fyra hade tidigare universitets- eller högskoleutbildning, en person hade enbart grundskola. Av dem med högskoleutbildning hade en fjärdedel sin utbildning inom sjukvården, framförallt var de sjuksköterskor, enbart en av tio var utbildade inom socialt arbete. Det var 15 av de 87 deltagarna som *inte* sade sig vara i en ledarposition, men det vanligaste, en tredjedel, var att ha varit ledare i 3-5 år. Att vara ledare innebar både budget- och personalansvar. Det tycks ha varit vanligast med en personalgrupp på omkring 8-10 personer och en budget runt cirka 10 miljoner kronor men det fanns både deltagare med mycket små budgetar och liten personal och de som hade en budget kring 100 miljoner kronor och personalansvar för upp till 130 personer. Ungefär hälften var internrekryterade till sina poster och hälften kom utifrån. På en flervalfråga med fem svarsalternativ var det 19 personer som inte tidigare deltagit i någon ledarskapsutbildning, vilket ungefär stämmer överens med de 15 personer som inte var i någon ledarposition. Det var vanligast att den ledarskapsutbildning man gått skedde inom organisationen, 35 personer uppgav detta, men det var också relativt många som gått en utbildning vid universitet eller högskola, 27 personer, samt med konsultstöd, 25 personer. Det var enbart två personer som uppgav att de gått någon ledarskapsutbildning vid en folkhögskola.

Deltagarnas organisationer

Även om det var vanligast med en sjukvårdsutbildning bland deltagarna så uppgav flest personer att deras organisation var sysselsatt med social omsorg, men det var också vanligt att organisationerna sysslade med hälso-, sjukvård och äldreomsorg. Färre organisationer var inriktade på ungdomar och missbruk. Enbart ett fåtal karakteriserade sig som intresseorganisationer.

Kanske kan man dela in organisationerna i tre grupper. Den största av dessa grupper sysslade med äldreomsorg och hade en starkare koppling till sjukvården medan en något mindre, men ändå betydande grupp sysslade med ungdomar och framförallt

missbruksbehandling och hade en närmare koppling till socialt arbete. En tredje och mindre grupp av de svarandes organisationer arbetade framför allt med funktionshinder, främst utifrån LSS. Majoriteten, 68 av 84 svarande, angav att de hade regelbundna uppdrag från kommunen, enbart tre personer uppgav att deras organisationer inte hade några regelbundna uppdrag alls, landstinget var den näst största uppdragsgivaren, kriminalvården den tredje största följd av försäkringsbolag och olika statliga myndigheter som till exempel arbetsförmedlingen.

En person uppgav att hennes organisation saknade anställda medan den största uppgavs ha cirka 1 000 personer anställda. I medeltal var cirka 190 anställda och man hade 50 frivilliga och 43 medlemmar. Antalet medlemmar och frivilliga var i genomsnitt alltså långt färre än anställda. Det genomsnittliga antalet frivilliga och medlemmar drogs kraftigt ner av att över hälften inte uppgav några frivilliga eller medlemmar alls.

Lite drygt hälften uppgav att deras organisation hade växt mycket under senare tid vilket samtidigt innebar att knappt hälften *inte* hade haft någon större tillväxt under senare tid. En knapp fjärdedel sa att organisationen växt de senaste fem åren och en av fem de senaste tio åren. I en öppen följdfråga till frågan om tillväxt fick de svarande själva beskriva de största förändringarna för organisationen under senare tid. De förändringar som oftast nämndes handlade om nya interna strukturer, att en ny ledning tillsatts och därpå följande organisationsförändringar. Flera påtalade att det under senare tid varit en stor omsättning inom organisationens ledning med nya chefer och ledningsstrukturer. I samma sammanhang nämndes ofta också att organisationerna var inne i en professionaliseringsprocess. Ibland pekade man på hur detta hängde samman med nya upphandlingar och att man börjat med entreprenadverksamhet. Vissa organisationer uppgav att man också expanderat på olika vis till exempel genom att inkorporera andra organisationers verksamheter eller bygga nya lokaler. En hel del organisationer nämnde tvärtom nedläggningar, varsel och sämre ekonomiska förutsättningar som de största förändringarna.

Om kursen

Eftersom enkäten genomfördes vid det sista kurstillfället och de som besvarade enkäten enbart utgjorde hälften av alla som ursprungligen var anmälda till kursen får vi förmoda att dessa representerar dem som funnit mest behållning av kursen. Detta återspeglas ganska väl i närvaron. I genomsnitt uppgav deltagarna att de deltagit i 95 procent av undervisningen. Deltagandet var långt sämre när det gäller examinationerna. En fjärdedel uppgav att de inte hade genomfört några examinationer alls men eftersom lite under hälften genomfört alla examinationer så hamnar medeltalet ändå på 60 procent.

Tabell 1. Deltagande i undervisning och examinationer (procent)

	Kursdeltagande (N=86)	Genomförda examinationer (N=87)
Inga	0	25
Under hälften	1	12
Över hälften	29	21
Samtliga	70	42

Enkäten innehöll en fråga om det upplevdes som viktigt att kursen var vid en högskola, och det tyckte de allra flesta, även om en tredjedel såg detta som mindre eller helt oviktigt.

Tabell 2 . Vikt av att kursen var vid en högskola (procent)

	Mycket viktigt	Viktigt	Oviktigt	Helt oviktigt
Var det viktigt för dig att kursen var vid en högskola? (N=87)	26	45	21	8

Som en följdfråga till detta ställdes en öppen fråga: ”Vilken skillnad gjorde det att kursen var vid en högskola?” De allra flesta menade att en högskolebaserad kurs håller en högre kvalitet: ”Borgar för en viss nivå på utbildningen. Känns viktigt att ha en tydlig koppling till forskning” (33). Flera nämnde denna forskningsanknytning som positiv men även att föreläsarna var bra och seriösa. Någon jämförde med en tidigare utbildning hon deltagit i och där lärarna var konsulter som mer tydligt var ute efter att sälja sitt koncept. Många samtyckte av olika skäl till den mer akademiska prägel som en högskolekurs gav men det fanns även vissa som menade att detta samtidigt har sin brister i och med avsaknaden av en mer personlig coaching som kan förekomma på andra håll: ”Eftersom kursen spänner över lång tid och mer har karaktär av utbildning finns ett mervärde i dokumenterade högskolepoäng i det egna CV:et. I övrigt är det inte viktigt att en ledarskapsutbildning hålls vid en högskola. Det finns många andra bra som konkret går in på personligt ledarskap”(84).

Som antyds i citatet ovan var det många som även påpekade att högskolepoängen skänker extra status. Många ville ha högskolepoängen och såg detta som personligt meriterande. Flera menade dessutom att högskolepoängen kan vara bra för att motivera arbetsgivare att avsätta arbetstid för deltagandet. Det genomgående omdömet var att det ställs högre krav på en högskolekurs i och med anknytningen till aktuell forskning, avsaknad av vinstsyfte och ett seriöst ämnesintresse, vilket sammantaget förmodas leda till högre utbildningskvalitet.

Deltagarnas uppfattningar om skillnader och likheter i ledarskap

Enkäten rymde ett stort antal påståenden som formulerades för att mäta olika aspekter av undervisningen. Det fanns också ett antal påståenden som utformades för att ge en indikation på hur deltagarna uppfattade likheter och skillnader mellan ledarskap i idéburna organisationer och andra typer av verksamheter. Deltagarna fick på en femgradig skala uppge om de tog helt och hållet avstånd från påståendet eller om de instämde helt. Instämde de helt kodades detta som hundra, delvis som 50, mittenpositionen kodades

som 0 och tog man avstånd kodades det som -50 respektive -100. Skalan gick alltså från minus 100 till plus 100 med en neutral mittpunkt.

Över hälften instämde i påståendet att det var stor skillnad på ledarskap inom idéburna organisationer och privata, något fler instämde i påståendet att det var stor skillnad på ledarskap inom idéburna organisationer och offentliga. Över hälften menade också att kursen påvisade likheter i ledarskap oberoende av organisation men ännu fler höll med om påstående att kursen påvisade skillnader i ledarskap i olika organisationer, som alltså fick störst medhåll. Dessa resultat antyder att kursen snarare gav ett budskap om *särdrag* i ledarskap inom idéburna organisationer än pekade på likheter i ledarskap oavsett organisationsform.

Tabell 3. Svar på påståenden om likheter och skillnader i ledarskap mellan idéburna organisationer och andra

	Medeltal	Standard- avvikelse	N
Det är stor skillnad på ledarskap inom idéburna organisationer och privata	23	50	86
Det är stor skillnad på ledarskap inom idéburna och offentliga organisationer	24	48	86
Kursen påvisade likheter i ledarskap oberoende av organisation	27	48	86
Kursen påvisade skillnader i ledarskap i olika organisationer	30	47	86

Övergripande nöjdhet

För att mäta den övergripande nöjdheten med kursen fanns tre frågor. Sammantaget pekade resultaten på att de svarande deltagarna var relativt nöjda med kursen även om den inte riktigt levde upp till allas förväntningar och inte heller många uppfattade den som en helt perfekt kurs.

Tabell 4 . Övergripande nöjdhet med kursen

	Medeltal	Standard- avvikelse	N
Hur nöjd är du sammantaget med kursen?	33	49	86
Hur väl uppfyller kursen dina förväntningar?	19	53	85
Föreställ dig en perfekt kurs i alla avseenden. Hur nära eller lång ifrån en perfekt kurs var detta?	8	42	84

Kursens innehåll och genomförande

En stor del av frågeformuläret upptogs av en mängd påståenden för att mäta olika aspekter av kursen och som utarbetats av den australiensiska pedagogikprofessorn Paul Ramsden¹. Nedan redovisas medelvärdena och standardavvikelseerna för samtliga påståenden ordnade från mest negativt till mest positivt. Värdena kan tolkas i relation till varandra men eftersom det inte finns något jämförelsematerial är det omöjligt att säga vilka värden som är rimliga att förvänta sig för olika påståenden. Skalorna är i redovisningen ordnade så att positiva tal utgör det önskvärda resultatet.

Det påstående som utmärker sig mest genom ett stort avståndstagande handlar om information från lärarna om vad som förväntades från deltagarna. Deltagarna tycks också ha upplevt stora brister i kommentarer på sina prestationer. Kursen tycks inte heller ha bidragit särskilt starkt till deltagarnas förmåga att kommunicera skriftligt, arbeta i grupp eller planera sitt arbete. Deltagarna tycks även ha haft svårt att veta vilken kvalitet som förväntades på deras arbete och de fick inte en riktigt klar bild av hur de låg till. Dock tycks inte arbetsbördan ha varit alltför tung.

Störst medhåll fick påståendet om att ”Alla kom till tals oavsett kön” följt av ”Ett gott minne är egentligen allt man har behövt för att klara den här kursen”. Samtidigt fick påståendet om att examinationen verkligen krävde att man förstod vad kursen gick ut på ett stort medhåll. Lärarna uppfattades ha ansträngt sig för att göra ämnet intressant och undervisningen uppfattades av många ha motiverat dem att göra sitt bästa. Lärarna uppfattades vara väldigt duktiga på att förklara saker och ting och man fick tillräckligt med tid på sig för att förstå.

¹ Pettersen, Roar (2008). *Kvalitetslärande i högre utbildning*. Stockholm: Studentlitteratur.

Tabell 5 . Svar på påståenden om kursens genomförande och innehåll rangordnade från sämsta till bästa resultat

	Medeltal	Standard- avvikelse	N
Lärarna klargjorde redan från början vad de förväntade sig av studenterna	-41	57	86
Under kursen har jag fått många värdefulla kommentarer på mina prestationer	-22	60	85
Kursen har förbättrat min förmåga att kommunicera skriftligt	-14	56	87
Kursen har utvecklat min förmåga att arbeta i grupp	-14	56	87
Det har varit lätt att veta vilken kvalitet som förväntats på mitt arbete	-13	56	86
Kursen har hjälpt mig att utveckla förmågan att planera mitt arbete	-12	58	86
Arbetsbördan har varit alltför tung	-3	59	86
Jag har för det mesta haft en klar bild av hur jag har legat till och vad som krävts av mig på denna kurs	-2	58	87
Under kursen diskuterades tillgänglighet på ett bra sätt	2	53	83
Det har ofta varit svårt att få reda på vad som förväntats av mig på den här kursen	3	54	85
Lärarna har verkligen försökt förstå de problem och svårigheter som man kan ha med kursen	8	55	87
Kursen har utvecklat mina färdigheter i problemlösning	12	48	87
Alltför stor del av examinationen har handlat enbart om fakta	15	50	83
Själva arbetsvolymen på kursen har gjort att man inte kunnat begripa allt	17	60	87
Kursen har gjort att jag känner mig säkrare på att angripa nya och obekanta problem	17	52	87
Som student har jag känt mig hårt pressad på den här kursen	18	60	87
Kursen har gett många praktiska verktyg	20	51	87
Undervisningen präglades av ett jämlikhetsperspektiv	23	55	82
Kursen har skärpt mitt analytiska tänkande	24	54	87
Jag har vanligtvis fått tillräckligt med tid på mig för att förstå det jag måste lära mig	24	55	86
Vi har utvecklat konkreta modeller för verksamhetsutveckling	26	54	87
Kursen kändes angelägen för mitt dagliga arbete	31	55	87
Kursen var tillgänglig för alla oavsett funktionshinder	31	59	77
Mina föreläsare har varit väldigt duktiga på att förklara saker och ting	33	50	87
Undervisningen har motiverat mig att göra mitt bästa	35	51	87
Lärarna på kursen har ansträngt sig för att göra ämnet intressant	36	54	87
Examinationen på kursen krävde att man verkligen förstod vad kursen gick ut på	40	48	82
Ett gott minne är egentligen allt man har behövt för att klara den här kursen	59	50	85
Alla kom till tals oavsett kön	80	33	86

Som avslutning till stycket om kursens genomförande ställdes två öppna frågor: ”Vad tycker du var det bästa med den här kursen?” och ”Vad tycker du främst borde förbättras?”

Bra föreläsare var det som oftast nämndes som bäst med kursen. Deltagarna nämnde vissa föreläsare som stack ut särskilt men ofta tycktes man nöjd med de flesta och att det varit en ganska allsidig kurs. Flera sa att kursen var tankeväckande och att litteraturen var bra. Men det var också många som nämnde det kollegiala utbytet som det bästa med kursen. De uppfattade att de genom kursen fick ett bra utrymme att utbyta erfarenheter som de annars inte så ofta får tillfälle att diskutera. Sammantaget återspeglas båda dessa delar i det följande citatet:

”Jag har insett att jag arbetar i en ideell organisation och att den arbetar utifrån speciella förhållanden samt att den leds av personer med en viss ’kompetens’”(87).

Den vanligaste kritiken har att göra med informationen till studenterna. Det påpekades en hel del övergripande brister men framförallt handlade det om problem i samband med examinationerna: ”Bättre struktur på informationen kring utbildningen och att kursledaren ”håller ihop” hela utbildningsprocessen. Tydligare kravspecifikation på förväntningar/prestationskrav på studenterna” (13).

Deltagarnas förbättringsförslag

Det fanns förbättringsförslag som utgick från att många saknade studieteknik eftersom det kan ha varit länge sedan de deltog i en sådan omfattande utbildning som detta ändå var. De menade bland annat att det kunde ha ingått en mer utförlig och handfast handledning i samband med examinationerna. Men kritiken mot informationsbrister handlade inte enbart om examinationerna utan även om till exempel svårigheter att hantera skolans webbsystem LUVIT och bristande feedback från kursledarna. Det fanns också vissa förbättringsförslag som handlade om en närmare koppling till det dagliga arbetet inom de idéburna organisationerna:

”Mera tydliga ledarskapsfrågor som berör oss i det dagliga arbetet. Mera diskussioner och grupparbeten” (17).

Somliga nämnde även problem som hade att göra med förankringen av kursen bland de deltagande organisationerna. Det rapporterades om oklarheter kring hur mycket tid det faktiskt tar att delta i denna typ av utbildning:

”Sök kriterier för att få börja kursen: Informera våra arbetsgivare hur mycket tid kursen beräknas ta”(69).

”Med tanke på bortfallet kunde den akademiska formen ha behövts motiverats, läras ut i större utsträckning. Eventuellt genom mer löpande uppgifter. Jag tycker det är synd att kraven varit tvungna att sänkas till sista examinationen, men det säger väl något om utbildningsnivån och behovet av kompetensutveckling inom många ideella organisationer” (33).

Det fanns de som tog upp frågan om vilken abstraktionsnivå som kursen hade både utifrån att de tyckte att den riktades till dem på för hög nivå och dem som menade att den riktades till ledare på för låg nivå. Slutligen meddelade ett par personer att lokalerna på Sköndal var undermåliga och inte klarade den stränga vinter-kylan.

Kursens indirekta effekter

För att få en övergripande uppfattning om några mer indirekta konsekvenser av kursdeltagandet ställdes vissa frågor om kursen bidrog till att stärka deltagarnas nätverk. Tre fjärdedelar upplevde att kursen hade bidragit till att stärka deras nätverk. Det var vanligare att man knöt band till personer i liknande positioner än till personer i högre positioner.

Tabell 6. Kursens bidrag till stärkta nätverk (procent)

	Ja, i hög grad	Ja, i viss grad	Nej, inte särskilt	Nej, inte alls	Vet ej
Kursen har stärkt mitt nätverk (N=85)	9	64	22	5	1
Jag har kunnat knyta starkare band till andra i liknande positioner (N=86)	8	51	31	10	2
Jag har kunnat knyta starkare band till andra i högre positioner (N=86)	1	35	43	20	1

En fråga handlade om hur viktig kursen var för att stärka den idéburna sektorn som helhet. De allra flesta tyckte att kursen var mycket eller ganska viktig, enbart 6 procent menade att den inte varit särskilt viktig för detta ändamål.

Tabell 7. Kursens bidrag för att stärka den idéburna sektorn (procent)

	Ja, mycket viktig	Ja, ganska viktig	Nej, inte särskilt viktig	Nej, helt oviktig	Vet ej
Har kursen varit viktig för att stärka den idéburna sektorn? (N=82)	40	54	6	0	0

Avslutningsvis fanns utrymme för ytterligare synpunkter och kommentarer men det var ganska få som skrev några ytterligare kommentarer. En del ville helt enkelt uttrycka tacksamhet och skrev ett stort tack eller liknande medan en del kom med olika förslag till förbättringar eller mer allmänna kritiska synpunkter. Ett par personer var förhoppningsfulla inför framtida förbättringar och någon menade att kursen efterhand blivit bättre:

”Först nu börjar det kännas bra, detta är för mig, första året var mer försökskanin/projekt-känsla över det” (52).

”Att ’ena’ idéburen vård och omsorg är en viktig utmaning framöver, något som kursen bidragit till” (33).

I slutkommentarerna uttrycktes också en farhåga hos vissa deltagare om att de inte kommer att kunna utnyttja det de lärt sig fullt ut i sin organisation eftersom avhoppet varit många:

”I min organisation har de flesta av ledarna hoppat av. Jag har deltagit som facklig, är lokalombud. Att inte få använda verktygen, kunskapen som vi så väl behöver har varit frustrerande i min organisationsutveckling som vi så väl behöver. Mig personligen har kursen gett mycket. Få bekräftelse på hur ett gott ledarskap bör se ut och verktyg i hur förändringsarbete kan genomföras” (49).

De minst och mest nöjda med kursen

Alla de påståenden som var och ett tidigare redovisats i tabell fem utvecklades i syfte att bilda olika skalor för att mäta en rad faktorer av betydelse för ett gott lärande². Skalan *god undervisning* bestod av fem påståenden för att indikera undervisningens förmåga att motivera deltagarna, lärarnas förståelse för deltagarnas svårigheter, intresse för ämnet och liknande. Skalan *tydliga mål* handlade om huruvida studenterna uppfattade att kursen satte upp tydliga mål och använde transparenta bedömningsgrunder. Påståendena handlade bland annat om deltagarna förstod vilken kvalitet som förväntades på deras arbete och tydlighet gällande syften och mål. Skalan *förståelseinriktad examination* bestod även den av tre påståenden och avsåg att mäta om examinationen inriktades mot ett mer avancerat tänkande som krävde mer än ett gott minne och att man verkligen förstod vad kursen gick ut på. Skalan *lämplig arbetsbelastning* avsåg att indikera om studenterna blev överbelastade under kursen, vilket har en tendens att inverka menligt på lärandets kvalitet. Fyra påståenden var formulerade för att indikera hur tung arbetsbördan uppfattades, ämnesbredden och om det gavs tid att förstå kursinnehållet. En femte skala syftade till

² Borell, Jonas (2008). Course Experience Questionnaire och högskolepedagogik. Lunds Tekniska Högskola.

att mäta om kursen ledde till utveckling av en rad allmänna färdigheter och kunskaper när det gäller problemlösning, analytisk förmåga, grupparbete, skriftlig kommunikation och liknande. Skalan *allmänna färdigheter* bestod av sex påståenden.

Utöver dessa fem skalor om kursens genomförande fanns även ett antal påståenden för att indikera olika typer av kursinnehåll: *jämlikhet*, *tillgänglighet* och *praktisk användbarhet*. Slutligen användes tre påståenden för att uppskatta deltagarnas övergripande nöjdhet med kursen.

Skalor för att mäta kursens genomförande och innehåll

God undervisning
Undervisningen har motiverat mig att göra mitt bästa Under kursen har jag fått många värdefulla kommentarer på mina prestationer Lärarna har verkligen försökt förstå de problem och svårigheter som man kan ha med kursen Mina föreläsare har varit väldigt duktiga på att förklara saker och ting Lärarna på kursen har ansträngt sig för att göra ämnet intressant
Allmänna färdigheter
Kursen har utvecklat mina färdigheter i problemlösning Kursen har skärpt mitt analytiska tänkande Kursen har utvecklat min förmåga att arbeta i grupp Kursen har gjort att jag känner mig säkrare på att angripa nya och obekanta problem Kursen har förbättrat min förmåga att kommunicera skriftligt Kursen har hjälpt mig att utveckla förmågan att planera mitt arbete
Tydliga mål
Det har varit lätt att veta vilken kvalitet som förväntats på mitt arbete Jag har för det mesta haft en klar bild av hur jag har legat till och vad som krävts av mig på denna kurs Lärarna klargjorde redan från början vad de förväntade sig av studenterna
Förståelseinriktad examination
Ett gott minne är egentligen allt man har behövt för att klara den här kursen Examinationen på kursen krävde att man verkligen förstod vad kursen gick ut på Alltför stor del av examinationen har handlat enbart om fakta

Lämplig arbetsbelastning

Arbetsbördan har varit alltför tung
Jag har vanligtvis fått tillräckligt med tid på mig för att förstå
det jag måste lära mig
Som student har jag känt mig hårt pressad på den här kursen
Själva arbetsvolymen på kursen har gjort att man inte kunnat
begripa allt

Praktisk användbarhet

Kursen har gett många praktiska verktyg
Kursen kändes angelägen för mitt dagliga arbete
Vi har utforskat konkreta modeller för problemlösning

Tillgänglighet

Kursen var tillgänglig för alla oavsett funktionshinder
Under kursen diskuterades tillgänglighet på ett bra sätt

Jämlikhet

Undervisningen präglades av ett jämlikhetsperspektiv
Alla kom till tals oavsett kön

Nöjdhet

Hur nöjd är du sammantaget med kursen?
Hur väl uppfyller kursen dina förväntningar?
Föreställ dig en perfekt kurs i alla avseenden. Hur nära eller
lång ifrån en perfekt kurs var detta?

För samtliga dessa skalor summerades deltagarnas ställningstaganden och dividerades med antalet påståenden så att de bildade nio olika skalor från minus 100 till plus 100. Sedan analyserades de olika skalornas betydelse för hur pass nöjda deltagarna var överlag med kursen. Störst betydelse hade skalan *god undervisning*. De som upplevde att undervisningen motiverade dem att göra sitt bästa, upplevde att de fått många värdefulla kommentarer från lärarna, märkte att lärarna försökte förstå deras problem, tyckte att lärarna var duktiga på att förklara saker och ting och uppmärksammade att lärarna ansträngde sig för att göra ämnet intressant var de mest nöjda med kursen som helhet. Och tvärtom de som hade lägst värden på dessa skalor var de som var minst nöjda med kursen. Men även skalorna som mätte *allmänna färdigheter* och *praktisk användbarhet* uppvisade starka korrelationer med hur pass nöjd man var med kursen överlag. Det fanns också en korrelation mellan skalan *tydliga mål* och den allmänna nöjdheten, även om den inte var lika stark, vilket kanske är något förvånande mot bakgrund av den kritik mot bristande information som annars återkom i intervjuerna och enkätsvaren.

Korrelationsanalyserna indikerade att de som hade mest praktisk nytta, uppfattade att kursen tränade deras allmänna akademiska färdigheter, fann undervisningen väl genomförd och transparent var de som var mest nöjda och omvänt var de som hade mindre praktisk nytta, uppfattade att kursen var sämre på att träna deras allmänna färdigheter, fann undervisningen mindre väl genomförd och mindre transparent var de som var minst nöjda med kursen som helhet. Resultaten talar alltså för att det var dessa tre till fyra, faktorer som hade en mer avgöranden betydelse för om deltagarna var mer eller mindre nöjda med kursen överlag.

Tabell 8. Korrelationer mellan nöjdhet med kursen och åtta olika skalor

	Korrelation	Signifikans	N
God undervisning	,727	,000	82
Praktisk användbarhet	,692	,000	84
Allmänna färdigheter	,683	,000	83
Tydliga mål	,528	,000	82
Tillgänglighet	,404	,000	71
Jämlikhet	,280	,013	78
Förståelseinriktad examination	,177	,123	77
Lämplig arbetsbelastning	,116	,301	82

Det fanns inga systematiska skillnader mellan olika åldersgrupper, kön, utbildningsbakgrund, tidigare ledarskapsutbildning eller andra undersökta frågor och hur pass nöjd man var med kursen som helhet. Dock var det så att de som var verksamma i organisationer med *flera frivilliga* hade en tendens att överlag vara *mindre nöjda med kursen* ($r=-0,263$, $p=0,018$). Detta hängde inte samman med organisationernas storlek.

8. Slutsatser

Det var enbart en fjärdedel av de anmälda deltagarna som fullföljde hela utbildningen och kunde hämta ut sina högskolepoäng. Utvärderingen visar framförallt två aspekter som kan utgöra bakgrund till den låga fullföljandegraden:

- Kursdeltagarna och deras organisationer var inte medvetna om kurskraven
- Bristande överensstämmelse mellan lärandemål, undervisning och examination

I kursplanen framgår det att arbetsinsatsen beräknades till 100 timmar per termin men mitt intryck från både intervjuer och enkät är att långt ifrån alla var införstådda med detta. Utan vidare undersökning är det svårt att avgöra bakgrunden, men det faktum att kursdeltagandet var gratis för arbetsgivare och kursdeltagare riskerar naturligtvis att leda till att fler anmäls än som faktiskt förväntas fullfölja hela kursen. Från vissa organisationer var avhoppet högre därför att de under tiden påbörjat andra utbildningar, andra, som Röda Korsets sjukhus, har lagts ned och i vissa organisationer har flera slutat eftersom de motsatte sig den akademiska undervisningsformen. Eftersom ESF-rådet som finansierade utbildningen inte heller ställde några krav på att deltagarna skulle ta högskolepoäng,

utan menade att det var närvaron som var det viktiga, så bidrog naturligtvis även detta till sänkta ambitioner att examinera samtliga.

Även om enbart hälften av de anmälda kursdeltagarna svarade på enkäten och de som gjorde det antagligen tillhörde dem som var mest nöjda med kursen så var det bland dem tydligt att det mest avgörande för uppfattningen om kursen var en *god undervisning*. Det vill säga att undervisningen upplevdes som motiverande, att lärarna gav bra feedback, att lärarna försökte sätta sig in i deltagarnas situation, att lärarna var duktiga på att förklara saker och ting och att de ansträngde sig för att göra ämnet intressant. Intervjuerna och den kortfattade lärarenkäten visade samtidigt på brister i samstämmighet mellan undervisning och examinationer. Kursen examinerades genom aktiv kursnärvaro och olika inlämningsuppgifter, men informationen kring de olika inlämningsuppgifterna tycks ha kommit sent till kursdeltagarna och knappt alls till lärarna. Förmodligen är detta en viktig anledning till problemen med de många underkända på den första examinationen och de vidare avhoppet från kursen. I en väl fungerande kurs finns en tydlig samstämmighet mellan lärandemål, undervisning och examination som tycks ha varit bristfällig under denna kurs. Kursplaner och lärandemål bör hållas aktuella i undervisningen. Examinationerna bör genomföras så att de stimulerar och underlättar inläringen och inte uteslutande som kontrollinstrument.

Eftersom denna kurs genomfördes på deltid under fyra terminer är det mycket viktigt att undvika utvecklandet av en negativ spiral som leder till lägre fullföljande. Avhopp leder till att grupper måste göras om och slås samman vilket riskerar att leda till nya problem. Deltagarna bör göras klart medvetna om vilka krav som ställs på deltagandet. Om deltagandet i kursen kräver så mycket att man inte samtidigt kan förväntas fullgöra en heltidstjänst bör det dessutom förhandlas fram ett avtal med arbetsgivaren som ger deltagandet rimliga chanser att lyckas.

En stor del av dem som svarade på enkäten uppfattade det som en kvalitetssignal att kursen hölls vid en högskola och kunde ge högskolepoäng. Samtidigt visar examinationsresultaten och en del intervjusvar att fullföljande av examinationen inte kanske uppfattades som helt centralt. Och visst kan det vara så att många lärt sig en hel del även om de inte fullföljt kursen. Men examinationer är högskolans sätt att verifiera att kursdeltagarna tillägnat sig lärandemålen och därför det enda sättet att visa hur många som lärt sig det som var avsikten med kursen. Detta innebär att målet måste vara en mycket hög fullföljandegrad i form av examinerade studenter oavsett om uppdragsgivarna har lägre förväntningar än så.

Bilaga 1

Intervjuunderlag-Agera

12/3- 2010

Om den intervjuade

Berätta något om dig själv: Ålder, kön bakgrund?

Var jobbar du?

Sedan hur länge?

Har du arbetat frivilligt inom organisationen tidigare?

Inom annan liknande verksamhet?

Vad har du för utbildningsbakgrund? Universitet?

Vilken sorts ledarposition har du? Sedan hur länge?

Har du personalansvar?

Hur många fler finns inom din organisation med liknande uppdrag?

Är det flera från er organisation som går kursen?

Samarbetar ni eller utnyttjar detta på annat sätt? *Ge exempel*

Förväntningar på kursen

Vilka förväntningar har du på ditt deltagande i kursen?

Är det några särskilda frågor du tycker är viktigare än andra? *Ge exempel*

Eller ser du ett mer allmänt kunskapsbehov? *Ge exempel*

Är det viktigaste att träffa andra med liknande uppgifter?

Är det viktiga att få hjälp att finna litteratur/möjligheter att studera själv?

Få höra erfarna lärare berätta?

Hur mycket tid avser du att ägna kursen?

För egen del (inklusive självstudier)?

För implementeringsarbete inom organisationen?

Får kursdeltagandet och implementeringsarbetet plats inom ordinarie arbetstid?

Är det en förmån att få gå kursen? Eller en belastning? *Ge exempel*

Kommer du att gå färdigt?

Är det viktigt att man får poäng? Varför?

Om organisationen

Hur skulle du beskriva organisationen du arbetar inom? Ideell? Idéburen? Stiftelse?

Folkrörelse? Humanitär? Filantropi? Annat?

Vad har ni för värdegrund?

Vad har ni för verksamhetsidé

Ny eller gammal organisation?

Förändringar under senaste tiden?

Nya typer av verksamhet?
Uppdrag av kommunen?
Medlemmarnas, frivilligas ställning?

Relation till Famna

Mycket kontakter? Mötesdeltagande? *Ge exempel*
Vad tror du kursen betyder för Famna? *Ge exempel*

Om kursen

Hur fick du kännedom om kursen? *Ge exempel*
Har du varit med och påverkat kursupplägget? *Ge exempel*
Uppfattar du att kursledarna lyssnar på deltagarnas synpunkter? *Ge exempel*
Fungerar systemet för uppföljning av varje moment? Hur skulle du vilja se detta? *Ge exempel*

Hur har informationen varit? Inledningsvis och sedan början? *Ge exempel*

Används Luvit under kursen? *Ge exempel*

Utnyttjar du Luvit? *Ge exempel*

Hur långt har ni kommit i kursplanen hittills? Har ni avslutat något moment? Motsvarade detta moment dina förväntningar? *Ge exempel*

Uppfattning om kursens ämnesinriktning?

Positivt	Negativt

Uppfattning om kursens pedagogiska upplägg? (självstudier/inlämningsuppgifter/grupparbeten/föreläsningar/seminarier)

Positivt	Negativt

Lärarnas lyhördhet och förmåga att anpassa kursinnehållet?

Positivt	Negativt

Uppfattning om examinationsformerna?

Positivt	Negativt

Uppfattning om deltagargruppernas sammansättning och storlek?

Positivt	Negativt

Uppfattning om lärarnas kompetens?

Positivt	Negativt

Koppling till ditt dagliga arbete?

Positivt	Negativt

Koppling till den idéburna vården och sociala omsorgen?

Positivt	Negativt

Vad anser du om kurslitteraturen? Omfång, inriktning, svårighetsgrad? *Ge exempel*

Är det något som absolut bör ändras? *Ge exempel*

Något som absolut *inte* bör ändras? *Ge exempel*

Implementeringsplaner/strategier? *Ge exempel*

Konflikter mellan idéellt arbete och affärstänkande? *Ge exempel*

Vad tror du blir det viktigaste resultatet av kursen?

För dig? *Ge exempel*

För din organisation? *Ge exempel?*

För den idéburna vården och sociala arbetet i Stockholm? *Ge exempel*

Något du skulle vilja lägga till?

Något jag glömt att fråga?

Bilaga 2

Lärarenkät – Agera vårterminen 2011

Här kommer några frågor till dig som föreläst på kursen Agera som genomförts av Ersta Sköndal högskola på uppdrag av Famna och Europeiska socialfonden. Det är enbart sju frågor så det borde gå ganska fort att svara. Enkätsvaren behandlas helt konfidentiellt. Det kommer inte att vara möjligt att knyta svaren till dig som svarar. Resultaten redovisas i form av tabeller och anonyma kommentarer.

Frågorna har både fasta svarsalternativ som du markerar i tabeller och utrymme för egna kommentarer. Använd piltangenterna eller muspekaren för att förflytta dig framåt. Undvik retur tangenten eftersom frågorna då hoppar och blir svårare att se.

Undersökningens kvalitet är mycket beroende av att du svarar på så många frågor som möjligt, men är det någon fråga som du absolut inte kan svara på så fortsätt med nästa. Gå gärna igenom enkäten en extra gång när du är färdig och kontrollera att du inte missat något.

Spara en kopia på din dator och bifoga den i ett e-post meddelande.

Har du frågor så kan du ställa dem till:

anders.kassman@esh.se

tel 08-555 051 22

Vill du så kan du också skriva ut enkäten och skicka via posten.

Vänliga hälsningar
Anders Kassman
Ersta Sköndal högskola
Box 11189
100 61 Stockholm

1. Vad tycker du om informationen från ESH om förväntningarna på din insats?

☐	Mycket bra
☐	Bra
☐	Tillfredsställande
☐	Inte särskilt bra
☐	Dålig

Kommentarer:

Kritik:

Beröm:

2. Vad tycker du om informationen från ESH om kursen som helhet?

☐	Mycket bra
☐	Bra
☐	Tillfredsställande
☐	Inte särskilt bra
☐	Dålig

Kommentarer:

Kritik:

--

Beröm:

--

3. Hur väl stämde lärandemål, kurslitteratur och examination samman med din undervisning?

	Tar helt avstånd från påståendet			Instämmer helt i påståendet	
	1	2	3	4	5
Min undervisning och lärandemålen stämde mycket väl överens					
Min undervisning och kurslitteraturen stämde mycket väl överens					
Min undervisning och examinationen stämde mycket väl överens					

Kommentarer om lärandemålen:

--

Kommentarer om kurslitteraturen:

--

Kommentarer om examinationen:

4. Motivera varför just du var lämplig att hålla din del:

5. Något du tycker borde gjorts annorlunda?

6. Har du tidigare erfarenheter av föreläsningar:

	Mycket liten		3	Mycket stor	
	1	2		4	5
Inom ESH					
Inom ideell sektor					
Inom ledarskapsutbildning					

Kommentarer till fråga sex:

7. Ta ställning till följande påståenden:

	Tar helt avstånd från påståendet		3	Instämmer helt i påståendet	
	1	2		4	5
Det är stor skillnad på ledarskap inom idéburna organisationer och privata					
Det är stor skillnad på ledarskap inom idéburna och offentliga organisationer					
Min föreläsning påvisade likheter i ledarskap oberoende av organisation					
Min föreläsning påvisade skillnader i ledarskap i olika organisationer					

Här finns ytterligare utrymme för kommentarer, kritik och beröm till kursen:

Tack för din medverkan

Har du frågor om enkäten eller utvärderingen av kursen kontakta anders.kassman@esh.se.
se tel 08-555 05 122

Bilaga 3

Utvärderingsenkät – Agera vårterminen 2011

Först kommer några frågor om dig och din bakgrund

1. Ålder?

Jag är _____ år

2. Kön?

- Kvinna
- Man

3. Födelseland?

- Sverige
- Norden
- Övriga Europa
- Övriga världen

4. Högsta utbildning?

- Grundskola
- Gymnasium
- Folkhögskola, inriktning _____
- Universitet/högskola, inriktning _____

5. Hur länge har du jobbat i organisationen?

- 0 år
- 1-2 år
- 3-5 år
- 6-10 år
- Mer än 10 år

6. I ledarposition?

- 0 år
- 1-2 år
- 3-5 år
- 6-10 år
- Mer än 10 år

7. Nuvarande position innebär

- Budgetansvar för cirka _____ kronor
- Personalansvar för cirka _____ personer

8. Är du internrekryterad?

- Ja
- Nej

9. Tidigare ledarskaputbildning? (*Fler kryss möjliga*)

- Inom organisationen
- Med konsultstöd
- Vid studieförbund
- Vid folkhögskola
- Vid universitet/högskola

10. Vad gör du om tre år?

- Ungefär detsamma som idag
- Liknande position i annan *ideburen organisation*
- Högre position i annan *ideburen organisation*
- Liknande position i *offentlig sektor*
- Högre position i *offentlig sektor*
- Annat
- Vet ej

Nu följer några frågor om din organisation

11. Verksamheten utgörs av: (*Fler kryss möjliga*)

- Hälso- och sjukvård
- Social omsorg
- Humanitärt arbete
- Skola
- Äldreomsorg/boende
- Råd och stöd
- Intresseorganisation
- LSS-stöd
- Ungdomsboende
- Missbruksbehandling
- Annat, nämligen_____

12. Vilka är era brukare? (*Fler kryss möjliga*)

- Allmänheten
- Äldre
- Ungdomar
- Missbrukare
- Funktionshindrade
- Självhjälp
- Andra, nämligen_____

13. Har ni regelbundet uppdrag från: (*Fler kryss möjliga*)

- Kommunen
- Landstinget
- Andra, nämligen _____

14. Ungefär hur många anställda, frivilliga och medlemmar har organisationen?

_____stycken anställda
_____stycken frivilliga
_____medlemmar

15. Organisation är främst verksam i:

- Stockholm, inklusive förorter
- Annan storstad, inklusive förorter
- Större stad
- Mindre stad
- Mindre tätort
- Gles/ landsbygd

16. Har organisationen växt mycket under senare tid?

- Nej, det är ingen större förändring
- Ja, det senaste året
- Ja, de senaste fem åren
- Ja, de senaste tio åren

17. Beskriv de två största förändringarna för organisationen under senare tid:

1. _____

2. _____

Resten av frågorna handlar om den kurs som du just gått

18. Hur stor andel av undervisningen har du deltagit i?

Ungefär _____%

19. Hur stor andel av examinationerna har du genomfört?

Ungefär _____%

20. Ta ställning till följande påståenden:

	Tar helt avstånd från påståendet			Instämmer helt i påståendet	
	1	2	3	4	5
Det är stor skillnad på ledarskap inom idéburna organisationer och privata	☐	☐	☐	☐	☐
Det är stor skillnad på ledarskap inom idéburna och offentliga organisationer	☐	☐	☐	☐	☐
Kursen påvisade likheter i ledarskap oberoende av organisation	☐	☐	☐	☐	☐
Kursen påvisade skillnader i ledarskap i olika organisationer	☐	☐	☐	☐	☐

21. Var det viktigt för dig att kursen var vid en högskola?

- Mycket viktigt
- Viktigt
- Oviktigt
- Helt oviktigt

22. Vilken skillnad gjorde det att kursen var vid en högskola? _____

23. Var vänlig svara på samtliga påståenden om den kurs som du just gått genom att kryssa i det alternativ som bäst stämmer med din uppfattning:

	Tar helt avstånd från påståendet			Instämmer helt i påståendet	
	1	2	3	4	5
Det har varit lätt att veta vilken kvalitet som förväntats på mitt arbete	☐	☐	☐	☐	☐
Kursen har utvecklat mina färdigheter i problemlösning	☐	☐	☐	☐	☐
Undervisningen har motiverat mig att göra mitt bästa	☐	☐	☐	☐	☐
Arbetsbördan har varit alltför tung	☐	☐	☐	☐	☐
Undervisningen präglades av ett jämlikhetsperspektiv	☐	☐	☐	☐	☐
Kursen har skärpt mitt analytiska tänkande	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har för det mesta haft en klar bild av hur jag har legat till och vad som krävs av mig på denna kurs	☐	☐	☐	☐	☐
Kursen var tillgänglig för alla oavsett funktionshinder	☐	☐	☐	☐	☐
Under kursen har jag fått många värdefulla kommentarer på mina prestationer	☐	☐	☐	☐	☐
Kursen har gett många praktiska verktyg	☐	☐	☐	☐	☐
Ett gott minne är egentligen allt man har behövt för att klara den här kursen	☐	☐	☐	☐	☐
Kursen har utvecklat min förmåga att arbeta i grupp	☐	☐	☐	☐	☐
Under kursen diskuterades tillgänglighet på ett bra sätt	☐	☐	☐	☐	☐
Kursen har gjort att jag känner mig säkrare på att angripa nya och obekanta problem	☐	☐	☐	☐	☐

	Tar helt avstånd från påståendet			Instämmer helt i påståendet	
	1	2	3	4	5
Kursen har förbättrat min förmåga att kommunicera skriftligt	☐	☐	☐	☐	☐
Alla kom till tals oavsett kön	☐	☐	☐	☐	☐
Det har ofta varit svårt att få reda på vad som förväntats av mig på den här kursen	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har vanligtvis fått tillräckligt med tid på mig för att förstå det jag måste lära mig	☐	☐	☐	☐	☐
Lärarna har verkligen försökt förstå de problem och svårigheter som man kan ha med kursen	☐	☐	☐	☐	☐
Examinationen på kursen krävde att man verkligen förstod vad kursen gick ut på	☐	☐	☐	☐	☐
Kursen kändes angelägen för mitt dagliga arbete	☐	☐	☐	☐	☐
Mina föreläsare har varit väldigt duktiga på att förklara saker och ting	☐	☐	☐	☐	☐
Vi har utforskat konkreta modeller för verksamhetsutveckling	☐	☐	☐	☐	☐
Alltför stor del av examinationen har handlat enbart om fakta	☐	☐	☐	☐	☐
Lärarna på kursen har ansträngt sig för att göra ämnet intressant	☐	☐	☐	☐	☐
Som student har jag känt mig hårt pressad på den här kursen	☐	☐	☐	☐	☐
Kursen har hjälpt mig att utveckla förmågan att planera mitt arbete	☐	☐	☐	☐	☐
Själva arbetsvolymen på kursen har gjort att man inte kunnat begripa allt	☐	☐	☐	☐	☐
Lärarna klargjorde redan från början vad de förväntade sig av studenterna	☐	☐	☐	☐	☐

24. Vad tycker du var det bästa med den här kursen? _____

25. Vad tycker du främst behöver förbättras? _____

26. Ta ställning till följande påståenden om kursen som helhet:

	Inte alls nöjd			I högsta grad nöjd	
	1	2	3	4	5
Hur nöjd är du sammantaget med kursen?	☐	☐	☐	☐	☐
Hur väl uppfyller kursen dina förväntningar?	☐	☐	☐	☐	☐
Föreställ dig en perfekt kurs i alla avseenden. Hur nära eller lång ifrån en perfekt kurs var detta?	☐	☐	☐	☐	☐

27. Kursen har stärkt mitt nätverk:

- Ja, i hög grad
- Ja, i viss grad
- Nej, inte särskilt
- Nej, inte alls
- Vet ej

28. Jag har kunnat knyta starkare band till andra i *liknande positioner*:

- Ja, i hög grad
- Ja, i viss grad
- Nej, inte särskilt
- Nej, inte alls
- Vet ej

29. Jag har kunnat knyta viktiga kontakter till personer i *högre positioner*:

- Ja, i hög grad
- Ja, i viss grad
- Nej, inte särskilt
- Nej, inte alls
- Vet ej

30. Har kursen varit viktig för att stärka den idéburna sektorn?

- Ja, mycket viktig
- Ja, ganska viktig
- Nej, inte särskilt viktig
- Nej, helt oviktig
- Vet ej

Här finns utrymme för ytterligare synpunkter och kommentarer: _____

Tack för din medverkan!

Vill du delta i en intervju om kursen? Uppge i så fall kontaktuppgifter nedan:

Namn: _____

E-post: _____

Tel: _____

Organisation: _____

Publikationer från enheten för forskning om det civila samhället

Publikationer i urval

Anne Tokie, Henning Cecilia, Jegermalm Magnus, Lowenstein Ariela, McCall Mary och Scharlach Andrew (under utgivning). International Perspectives on Home/Community-Based Care Policies in the 21st Century: The Shifting Roles of Governments, Markets, and Civil Society in Israel, Japan, Sweden and the United States. I *Journal of Aging & Social Policy*.

Jegermalm Magnus och Jeppsson Grassman Eva (under utgivning). Äldres engagemang i civilsamhället: roller och profiler. I Gynnerstedt, K., & Wolmesjö, M. (red) *Tredje åldern – Sociala aspekter och medborgarskapet*. Malmö: Gleerups förlag.

Jegermalm Magnus och Jeppsson Grassman Eva (under utgivning). Helpful citizens and caring families: Patterns of Informal help and caregiving in Sweden in a 17-year Perspective. I *International Journal of Social Welfare*.

Jegermalm Magnus och Jeppsson Grassman Eva (under utgivning). Links between informal caregiving and volunteering in Sweden: a 17-year Perspective. I *European Journal of Social Work*.

Jegermalm Magnus och Jeppsson Grassman Eva (under utgivning). Informal Caregiving as Civic Engagement? Patterns of Unpaid Activities among Older People in Sweden. I *The Gerontologist*.

Nordfeldt Marie (under utgivning). A dynamic perspective on homelessness – the example of homeless families in Stockholm. I *Housing Studies*.

Trägårdh Lars och Svedberg Lars (under utgivning). Social Rights vs Individual Rights: The case of Sweden. I Evers Adalbert and Guillemaud Anne-Marie (red) *Social Policies and Citizenship*. Oxford: Oxford University Press.

Gavelin Karin och Svedberg Lars med Pestoff Victor (2011). *Estimating the Scope and Magnitude of Volunteerism Worldwide: A review of multinational data on volunteering. A UN-report*. Stockholm: Ersta Sköndal University College. Rapporten ägs av FN och publiceras av enheten 2012.

Denvall Verner, Granlöf Shari, Knutagård Marcus, Nordfeldt Marie och Swärd Hans (2011). *Utvärdering av "Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar"* Slutrapport. Lund: Socialhögskolan.

von Essen Johan (2010). Inledning. I von Essen Johan (red) *Det svenska civilsamhället – en introduktion*. Stockholm: Forum för Frivilligt Socialt Arbete.

von Essen Johan och Svedberg Lars (2010). Organisationer och engagemang i det svenska civilsamhället. I von Essen Johan (red) *Det svenska civilsamhället – en introduktion*. Stockholm: Forum för Frivilligt Socialt Arbete.

- Fagerström Torbjörn och Trägårdh Lars (2010). Finanskrisen och frågan om människans natur: Altruism och egoism i ljuset av människans kulturella evolution. I Filip Wijkström (red) *Idéer för Framtiden*.
- Forssell Emilia (2010). Anhörigomsorg i migrantfamiljer. Integrationsprocesser och kulturalisering. I Magnusón Finnur och Torres Sandra (red.) *Invandrarskap inom äldreomsorg och omsorg*. Malmö: Gleerups förlag.
- Gavelin Karin (2010). *Uppföljning av Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer och Sveriges Kommuner och Landsting – Del 1*. Stockholm: Överenskommelsen.
- Henriksen Skov Lars och Svedberg Lars (2010). Gästredaktörer och författare till Volunteering and Social Activism: Moving Beyond the Traditional Divide? I *Journal of Civil Society*, volym 6, nr 2, 2010.
- Hvenmark Johan (2010). Members as Democratic Owners and Profitable Customers: on Changing Perceptions of Membership and the Commercialization of CSOs. I Freise Matthias, Pyykkönen Mikka och Vaidelyte Egle (red). *A Panacea for all Seasons? Civil Society and Governance in Europe*. Baden-Baden: Nomos.
- Lundåsen Susanne (2010). *Demokratiskola eller hälsoprojekt? : Forskning om föreningsliv, socialt kapital och inflytande*. Stockholm: Sektor3.
- Lundåsen Susanne (2010). Methodological problems with surveying trust. In *JSM Proceedings*, presented at AAPOR 2010. Alexandria, VA: American Statistical Association.
- Lundåsen Susanne (2010). Det civila samhället och staten - inflytande och påverkan. I von Essen Johan (red) *Det svenska civilsamhället – en introduktion*. Stockholm: Forum för Frivilligt Socialt Arbete.
- Pestoff Victor och Brandsen Taco (2010). Public governance and the third sector: opportunities for co-production and innovation? I Stephen P. Osborne (red.) *The New Public Governance. Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. London & New York: Routledge.
- Pestoff Victor (2010). Social Accounting and Public Management: Accountability for the Public Good - Conclusions. I Osborne, S. & A. Ball (red). *Social Accounting and Public Management: Accountability for the Public Good*. London & New York: Routledge.
- Pestoff Victor (2010). Civicness and Co-Production of Social Services in Sweden; Civicness in the governance and delivery of personal services. I Brandsen Taco, Evers Adalbert och Decker Paul (red) *Civicness in the governance and delivery of personal services*. Baden Baden: Nomos Publishing.
- Pestoff Victor (2010). *Social Enterprise, Social Entrepreneurship, Social Economy, Solidarity Economy: An EMES Reader on the 'SE Field'*. Defourny, J., L. Hulgård & V. Pestoff (red). Roskilde: RUC.

- Svedberg Lars och Olsson Lars-Erik (2010). Voluntary Organizations and Welfare Provision in Sweden: Is There Such a Thing? I Ewers Adalbert och Zimmer Anette (red) *Third Society Organizations Facing Turbulent Environments: Sports, Culture and Social Services in Germany, Italy, U.K., Poland, and Sweden*. Baden-Baden: Nomos Verlag.
- Trägårdh Lars (2010). Från folkrörelse till civilsamhälle: Staten och samhället i det moderna Sverige. I von Essen Johan (red) *Det svenska civilsamhället – en introduktion*. Stockholm: Forum för Frivilligt Socialt Arbete.
- Whitaker Anna (2010). The body as existential midpoint - the aging and dying body of nursing home residents. I *Journal of Aging Studies*. 24, 2,, 96-104.
- Forssell Emilia (2009). Engagerande föreningar. Om integrationsarbete för unga och gamla i civilsamhället. I *Invandrare & Minoriteter*. 30-33, 2.
- Jegermalm Magnus och Jeppsson Grassman Eva (2009). Patterns of Informal Help and Caregiving in Sweden: a 13-year Perspective. I *Social Policy & Administration*, 43, 7, 681-701.
- Jegermalm Magnus och Jeppsson Grassman Eva (2009). Caregiving and Volunteering among Older People in Sweden – Prevalence and Profiles. I *Journal of Aging & Social Policy*, 21, 4, 352-373.
- Lundåsen Susanne och Pettersson Thorleif (2009). Att mäta tillit: teori och metodproblem. I Lars Trägårdh (red). *Tilliten i det moderna Sverige. Den dumme svensken och andra mysterier*. Stockholm: SNS förlag.
- Olsson, Lars-Erik, Nordfeldt, Marie, Larsson, Ola och Kendall, Jeremy (2009). Sweden: When strong third sector historical roots meet EU policy processes. I J. Kendall (red.) *Handbook of third sector policy in Europe*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Pestoff Victor (2009). Towards a Paradigm of Democratic Participation: Citizen Participation and Co-Production of Personal Social Services in Sweden, in *Annals of Public and Cooperative Economics*, v. 80/2: 197-224.
- Pestoff Victor (2009). Democratic Governance, Co-Production and the Role of the Third Sector in Providing Personal Social Services in Sweden, in *Panorama Social*, No. 9.
- Pettersson Thorleif och Lundåsen Susanne (2009): Tillit, medborgaranda och kommunpolitik. I Lars Trägårdh (red). *Tilliten i det moderna Sverige. Den dumme svensken och andra mysterier*. Stockholm: SNS förlag.
- Segnestam Larsson Ola (2009). Folkbildning as Ideology. I Bron Jr. M et al (red). *The State, the Civil Society and the Citizen. Exploring relationships in the field of adult education in Europe*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.
- Svedberg Lars och von Essen, Johan (2009). Om självförverkligande och samhällsnytta – forskning kring det ideella arbetet. I Sjökvist, Inger (red). *Det ger mig så mycket. 28 röster om ideellt arbete*. Stockholm: Liv i Sverige.
- Trägårdh Lars (2009) (red). *Tilliten i det moderna Sverige. Den dumme svensken och andra mysterier*. Stockholm: SNS förlag.

- Trägårdh Lars (2009). Den dumme svensken och allemansrättens magi. I Lars Trägårdh (red). *Tilliten i det moderna Sverige. Den dumme svensken och andra mysterier*. Stockholm: SNS förlag.
- Trägårdh Lars och Vamstad Johan (2009). *Att ge eller att beskattas. Avdragsrätt för gåvor till ideell verksamhet i Sverige och andra länder*. Stockholm: Sektor3 - Tankesmedjan för det civila samhället.
- Whitaker, A. (2009) Family involvement in the institutional eldercare context. Towards a new understanding. *Journal of Aging Studies*, 23(3).
- Whitaker, Anna (2009). *Åldrande, död och anhörigskap inom äldreomsorgen*. Malmö: Gleerups förlag.
- Åberg, Pelle (2009). Co-operating across borders. Adult education and transnational civil society co-operation. I Bron Jr, Michal - Guimarães, Paula - Vieira de Castro, Rui (red) *The State, Civil Society and the Citizen - Exploring Relationships in the Field of Adult Education in Europe*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.
- Börjeson, Bengt (2008). *Förstå socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Liber.
- Engel Charlotte. (2008) Diakoni – för vilka och varför? Ett kyrkans dilemma. I E. Blennberger & M.J. Hansson (red.) *Diakoni. Historik, ideologi och praktik*. Stockholm: Verbum förlag.
- Gullberg, Eva och Waltersson Kent (2008). Ungdomar – hot eller löfte? I *Konsten att bry sig om. Föreningslivets betydelse för unga, kommunerna och staten. Ungdomsstyrelsens skrifter 2008:7*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Jegermalm, Magnus (2008). *Informal Care and Support for Carers: The Case of Sweden*. Saarbrücken: VDM Verlag.
- Karlsson, Magnus (2008). *Arbetsinriktad rehabilitering för personer med psykiska funktionsbinder*. Lund: Studentlitteratur.
- Kassman, Anders (2008). Främjande ungdomsverksamhet i civilsamhälle, staten och kommunerna. I *Konsten att bry sig om. Föreningslivets betydelse för unga, kommunerna och staten. Ungdomsstyrelsens skrifter 2008:7*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Larsson, Jan (2008). *Folkhemmet och det europeiska huset. Svensk välfärdsstat i omvandling*. Stockholm: Hjalmarsson & Högberg Bokförlag.
- Olsson, Lars-Erik och Nordfeldt, Marie (2008). Homelessness and the Tertiary Welfare System in Sweden - The Role of the Welfare State and Non-profit Sector. I *European Journal of Homelessness*. Volume 2.
- Olsson, Lars-Erik (2008). Civila samhället och utsatta medborgare; exemplet hemlöshet. I *Socialmedicinsk tidskrift* nr 1/2008.
- Olsson, Lars-Erik (2008). *Frivilligt arbete bland äldre och hälsa - Medborgarundersökning 2005*. Vårdalstiftelsen.

- Svedberg, Lars och Trägårdh Lars (2008). Det civila samhället, ungdomarna och välfärden. I *Konsten att bry sig om. Föreningslivets betydelse för unga, kommunerna och staten. Ungdomsstyrelsens skrifter 2008:7*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Trägårdh Lars (2008). Det civila samhällets karriär som vetenskapligt och politiskt begrepp i Sverige. I *Tidskrift för samhällsforskning* nr 4.
- Pestoff, Victor (2008). *A Democratic Architecture for the Welfare State. Promoting citizen participation, the third sector and co-production*. London & New York: Routledge.
- Pestoff, Victor & Taco Brandsen (red) (2008). *Co-production. The Third Sector and the Delivery of Public Services*. London & New York: Routledge.
- Brandsen, Taco & Pestoff Victor (2008). Co-production. The Third Sector and the Delivery of Public Services. An Introduction. I *Co-production. The Third Sector and the Delivery of Public Services*; V. Pestoff & Brandsen, T. (red). London & New York: Routledge.
- Pestoff, Victor (2008). Citizens and Co-production of Welfare Services: Childcare in eight European countries. I *Co-production. The Third Sector and the Delivery of Public Services*; V. Pestoff & Brandsen, T. (red). London & New York: Routledge.
- Pestoff Victor, S. Osborne, & T. Brandsen (2008). Patterns of Co-production in Public Services: Some concluding thoughts. I *Co-production. The Third Sector and the Delivery of Public Services*; V. Pestoff & Brandsen, T. (red). London & New York: Routledge.
- Pestoff Victor (2008). Co-production, the third sector and functional representation in Sweden. I *The Third Sector in Europe. Prospects and challenges*, Osborne, S. (red). London & New York: Routledge.
- Pestoff Victor (2008). Democratic Governance: Co-Production, the Third Sector and Citizen Participation in the Provision of Social Services, *Good Governance Quarterly*.
- Pestoff Victor (2008). *Democratizing Medical and Health Care – the Japanese Example, solicited by the Institute of Nonprofit Health Care Cooperation*. INHCC Review: Nagano: Japan.
- Pettersson Thorleif (2008). Religious commitment and socio-political orientations. Different patterns of compartmentalisation Among Muslims and Christians. I J Haynes (red), *The Handbook of Religion and Politics*, (ed) Jeff Haynes, London: Routledge.
- Pettersson Thorleif (2008). Changing Swedish Civic Orientations: From solidarity to Activism. I T Pettersson & Y Esmer (red) *Changing Values, Persisting Cultures*. Leiden: Brill
- Pettersson Thorleif (2008). *Unga sjunga med de gamla. En jämförande analys av grundläggande värderingar och uppfattningar om demokrati och politik bland blivande vuxna från 24 länder*. Rapport 08-53, SKB AB, Stockholm.
- Whitaker Anna (2008) Anhörigskap och anhörigstöd i särskilt boende. *Fokus på anhöriga*, nr 7. Stockholm: Socialstyrelsen, Äldreenheten.
- Börjeson Martin och von Essen Johan (2007). *Det sociala ledarskapet*. FoU-rapport 2007:3. Riksidrottsförbundet.

- Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (2007). Civic Participation in the Welfare State: Patterns in Contemporary Sweden. I Trägårdh Lars (red.) *State and Civil Society in Northern Europe: The Swedish Model Reconsidered*. New York: Berghahn Books.
- Johansson Göran (2007). *Annars får man inte vara med. Missbrukarvård och kulturens täckelse – exemplet romer*. Forskningsrapport nr 1 2007. Stockholm: Statens Institutionsstyrelse.
- Kassman Anders (2007). Mottagningen av sökande till Enheten för hemlösa i Stockholm. I Cecilia och Marie Nordfeldt (red.) *Bostadslös! Lokalpolitik och praktik*. Malmö: Gleerups förlag.
- Kassman Anders och Franzén Eva (2007). Unga vuxna utanför både skola och arbetsliv - nya etableringsmönster eller början till social utslagning? I *Agoras årsbok*. Stockholm: Agora.
- Kassman Anders och Franzén Eva (2007). Unga vuxna utan känd sysselsättning - Är det ett problem? I Jonas Olofsson (red.) *Utbildningsvägen - vart leder den? Om ungdomar, yrkesutbildning och försörjning*. Stockholm: SNS förlag.
- Knutagård Marcus och Nordfeldt Marie (2007). Natthärbärgets som vandrande lösning. I *Sociologisk forskning* nr 4 2007.
- Löfstrand Cecilia och Nordfeldt Marie (red.) (2007). *Bostadslös! Lokalpolitik och praktik*. Malmö: Gleerups förlag.
- Olsson, L-E (2007). *Frivilligt arbete inom idrotten. Möjlighet och ofrånkomlighet*. Riksidrottsförbundet 2007:4. Stockholm.
- Olsson L-E, (2007). Kristna organisationer och hemlöshet - relik eller nisch i det generella välfärdssystemet. I *Bostadslös! Lokalpolitik och praktik*. Löfstrand & Nordfeldt (red.). Malmö: Gleerups förlag.
- Svedberg, Lars och Trägårdh Lars (2007). Ungdomar, civilsamhälle och välfärd. I *Fokus 07*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Trägårdh Lars (red.) (2007). *State and Civil Society in Northern Europe: The Swedish Model Reconsidered*. New York: Berghahn Books.
- Trägårdh Lars (2007). The 'Civil Society' Debate in Sweden: The Welfare State Challenged. I Lars Trägårdh (red), *State and Civil Society in Northern Europe: The Swedish Model Reconsidered*, London and New York: Berghahn Books.
- Åberg, Pelle (2007). (Re-)Building Adult Education through Transnational Cooperation. I Vieira de Castro, Rui - Guimarães, Paula - Bron Jr, Michal - Martin, Ian - Oliveira, Raquel (reds.) *Changing Relationships between the State, the Civil Society and the Citizen: Implications for Adult Education and Adult Learning*. Braga: Unit for Adult Education, University of Minho.
- Berggren Henrik och Trägårdh Lars (2006). *Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige*. Stockholm: Norstedt.

- Blennberger Erik (2006). Etik för socialt arbete. I Anna Meeuwisse, Sune Sunesson och Hans Swärd (red.) *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Börjeson Bengt (2006). Socialarbetaren och kunskapsneurosen. I Björn Blom, Stefan Morén och Lennart Nygren (red.) *Kunskap i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Börjeson Bengt, Börjeson Martin och Svedberg Lars (2006). Att utveckla kunskapen i socialt arbete genom att återigen sätta praktiken i centrum. I Anna Meeuwisse, Sune Sunesson och Hans Swärd (red.) *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Christiansson Elisabeth (2006). *Kyrklig och social reform. Motiveringar till diakoni 1845-1965*. Stockholm: Artos & Norma.
- Forssell Emilia, Olsson Lars-Erik och Grosse Julia, (2006). *Välfärdens offentliga organisering och utsatta medborgare. En kunskapsgenomgång och empirisk studie av medborgares erfarenheter av välfärdsorganisationers inriktning och praktiska utformning*. SOU.
- Habermann Ulla, Ottesen Laila, Pfister Gertrud & Skristad Berit (2006): *Det löser sig selv (?) - om idræt og kvindeligt lederskab*. I Idrætshistorisk Årbog 2005. Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Jegermalm, Magnus (2006). Informal care in Sweden: a typology of care and caregivers. *International Journal of Social Welfare*. Volym 15, nr 4, sid. 332-343.
- Karlsson Magnus (2006). *Självhjälpsgrupper – teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundåsen, Susanne (2006). Föreningars betydelse för valdeltagande. I Svedberg, Lars & Trägårdh, Lars, *Det civila sambället som forskningsfält*. Stockholm: Riksbankens Jubileumsfond/Gidlunds.
- Nordfeldt Marie och Olsson Lars-Erik (2006) Trösklar och gränshinder på bostadsmarknaden. I Paulina de los Reyes (red.) *Om välfärdens gränser och det villkorade medborgarskapet*, SOU 2006:37.
- Olsson Lars-Erik och Svedberg Lars (2006). Det ideella engagemanget i Sverige. I *Sambället är större än staten*. Stockholm: Forum för Frivilligt Socialt Arbete.
- Svedberg Lars (2006). Mer omfattande insatser än någonsin. I *Svensk kyrkotidning*, nr 5-6.
- Svedberg Lars och Vamstad Johan (2006). The civil society and the provision of welfare – ideological visions and social realities. I Aila-Leena Matthies (ed.) *Nordic civic society organisations and future of welfare services - A model for Europe?* Nordic Research Council. Tema Nord 2006. Köpenhamn.
- Svedberg Lars & Trägårdh Lars (red.) (2006). *Det civila sambället som forskningsfält. Nya avhandlingar i ett nytt sekel*. Riksbankens Jubileumsfond i samarbete med Gidlunds förlag.
- Svedberg Lars & Trägårdh Lars (red.) (2006). Introduktion. I *Det civila sambället som forskningsfält. Nya avhandlingar i ett nytt sekel*. Riksbankens Jubileumsfond i samarbete med Gidlunds förlag.

- Trägårdh Lars (2006). "Staten och samhället: Från SSUs folkrörelser till Timbros civilsamhälle" i Håkan A. Bengtsson (red) *I rörelse. Folkrörelse och demokratin*. Stockholm: Atlas.
- Blennberger Erik (2005). Offentlig och ideell sektor - partners för ett gott samhälle. I *Gatljus*, nr 3, sid. 8-10.
- Blennberger Erik (2005). *Etik i socialpolitik och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Franzén Eva M. och Kassman Anders (2005). Longer-term Labour-market Consequences of Economic Inactivity during Young Adulthood: A Swedish National Cohort study i *Journal of Youth Studies*. Volym 8, nr 4, sid. 403-424.
- Habermann Ulla, Ottesen Laila & Skristad Berit (2005): It will solve itself(?) - on the attitudes of Scandinavian sports managers towards equal opportunities. I Annette R. Hofmann & Else Trangbæk (ed.): *International Perspectives on Sporting Women in Past and Present*. Institut for Idræt, Köpenhamns Universitet.
- Johansson Göran (2005). *Påverkan eller total förändring? Kritik av en förhållning med avstamp i ett program mot missbruk och kriminalitet*. Statens institutionsstyrelsens forskningsråd.
- Kassman Anders & Franzén Eva (2005). Longer-term Labour-market Consequences of Economic Inactivity. I *Journal of Youth Studies* vol 8, no 4, s 403-424.
- Lundåsen, Susanne (2005). *Frivilliga insatser och hälsa*. Statens Folkhälsoinstitut.
- Olsson Lars-Erik, Svedberg Lars och Jeppsson Grassman Eva (2005). *Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället*. Regeringskansliet, Justitiedepartementet.
- Svedberg Lars (2005). Några karaktäristika och utvecklingsdrag för frivilligt socialt arbete. I *Socialstyrelsen och den sociala ideella sektorn*. Socialstyrelsen.
- Svedberg Lars (2005). Det civila samhället och välfärden. I Erik Amnå (red.) *Civilsamhället - några forskningsfrågor*. Hedemora: Riksbankens Jubileumsfond och Gidlunds förlag.
- Will C, Crowhurst I, Larsson O, Olsson L-E and Nordfeldt M, (2005). The challenges of translation: the Convention and debates on the future of Europe from the European third sectors. *Third Sector European Policy Working Paper, no 12. London, London School of Economics and Political science*.
- Börjeson Bengt (2004). Från Skås försök. En diskussion om relationen kunskap och social praktik. I: *Perspektiv på kunskapsutveckling inom socialtjänsten*. Socialstyrelsen.
- Börjeson Bengt (2004). A Breakthrough for a New Way of Thinking and Acting - the Development of Child Welfare and Childcare in the Republic of Belarus. I Sven Trygged (red): *Orphaned Children in Belarus*. Institutionen för socialt arbete, Stockholms Universitet.
- Börjeson Bengt (2004). Freud och Sartre. Steg på väg mot tystnaden. I: Staffan Selander(red): *Text och tolkning*. Göteborg: Daidalos förlag.
- Börjeson Bengt (2004). Skolan i samhället – om strukturer av social exkludering I: *För oss tillsammans - Om utbildning och utvecklingsstörning*. SOU 2004:98.

- Hammare Ulf (2004). *Kompetens i de sociala professionerna - en pilotstudie*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Holmberg Carin och Enander Viveka (2004). *Varför går hon?- Om våldsutsatta kvinnors uppbrottsprocesser*. Ystad: Kabusa Böcker.
- Jegermalm Magnus (2004). Informal care and support for carers in Sweden: patterns of service receipt among informal caregivers and care recipients. I *European Journal of Social Work*. Volym 7, nr 1, sid. 7-24.
- Karlsson Magnus (2004). Rehabiliterings- och självhjälpsinsatser för och av personer med psykisk sjukdom – En kvalitativ studie av Fountain House i Stockholm. I *Socialmedicinsk tidskrift*, nr 4, sid. 370-379.
- Karlsson Magnus (2004). Klubbhus - övergångsanställning vid ett klubbhus, möjlig rehabiliterande insats för personer med psykisk sjukdom? I *Svensk rehabilitering*, nr 4, sid. 370-379.
- Blennberger Erik (2003). Etik för politik – med äldrepolitik som exempel. I *SOU 2003:91, bil A. Äldrepolitik för framtiden*.
- Cederlöf Siv-Britt (2003). *Att arbeta med patriarkala familjer*. Kommunförbundet Stockholms län.
- Hammare Ulf och Stenbacka Susan (2003). *Socialt inriktade organisationer som arbetar mot missbruk - vilka är de, vad gör de och vad vet forskarna?* Socialstyrelsen.
- Holmberg Carin och Bender Christine (2003). *Det är något speciellt i den här frågan” – Om det lokalpolitiska samtalet om mäns våld mot kvinnor*. Umeå: Brottsoffermyndigheten.
- Jeppsson Grassman Eva (red.) (2003). *Anhöringskapets uttrycksformer*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundström Tommy och Svedberg Lars (2003). The Voluntary Sector in a Social Democratic Welfare State - The Case of Sweden. I *Journal of Social Policy*, årgång 32, nr 2.
- Svedberg Lars (2003). Att vara sårbar och få en marginell ställning. I Eva Jeppsson Grassman m fl *Att drabbas och att forma sitt liv*. Lund: Studentlitteratur.
- Svedberg Lars och Jeppsson Grassman Eva (2003). Frivilligt socialt arbete i Sverige. Vad vet vi efter 10 års forskning. I *Jubileumsskrift 2003, Forum för frivilligt socialt arbete*.
- Jegermalm Magnus (2002). Direct and Indirect Support for Carers. Patterns of Support for Informal Caregivers to Elderly People in Sweden. I *Journal of Gerontological Social Work*, volym 38, nr 4, sid. 67-84.
- Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (2002). Frivilligt socialt arbete i Sverige. Betydelsefullt men löser inte välfärdens dilemma. I *Socionomen* nr 4, sid.1-5.
- Johansson Göran (2002). *Bete sig normalt – positioner, perspektiv och problem i den vuxna familjehemsvården*. Statens institutionsstyrelsens forskningsråd.

- Karlsson Magnus, Jeppsson Grassman Eva och Hansson Jan-Håkan (2002). Self-help Groups in the Welfare State: Treatment Program or Voluntary Action? I *Nonprofit Management and Leadership*, volym 13, nr 2, sid. 155-167.
- Nordfeldt Marie och Söderholm Johan (2002). *Frivilligorganisationer som uppdragstagare. Vad betyder det för brukarna?* Socialstyrelsen.
- Hammare Ulf och Lundström Tommy (2001). *Socialt inriktade barn- och ungdomsorganisationer. En kunskapsöversikt.* Socialstyrelsen.
- Svedberg Lars och Jeppsson Grassman Eva (2001). Frivilliga insatser i svensk välfärd – med utblickar mot de nordiska grannländerna. I Bjarne Ibsen och Lars Skov Henriksen (red.): *Antologi om frivilligt arbejde.* Odense: Odense universitetsforlag.
- Svedberg Lars (2001). Spelar ideella och informella insatser någon roll för svensk välfärd? I Marta Szebehely (red.) SOU 2001:52. *Välfärdstjänster i omvandling.* Forskarantologi från Kommittén Välfärdsbokslut.
- Johansson Göran (2000). *Tvång och tillit. LVM-vård som kulturell ingenjörskonst – exemplet Hornö.* Stockholm: Statens institutionsstyrelsens forskningsråd.
- Blennberger Erik, Hansson Mats J., Stål Rolf (1999). *Diakoni – teologi, ideologi, praxis.* Tro & Tanke 1999:2. Uppsala: Svenska kyrkans forskningsråd.
- Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (1999). Medborgarskapets gestaltningar – insatser i och utanför föreningslivet. I Erik Amnå (red.) SOU 1999:84. *Civilsambället. Demokratiutredningens forskarvolym nr. 8.*
- Whitaker Anna (1999). *I livets slutskede: Frivilligsamverkan i vården.* Socialstyrelsen.
- Holmberg Carin och Bender Christine (1998). *Våld mot kvinnor – män i kris.* SoS-rapport 1998:6. Stockholm: Fritzes förlag.
- Johansson Göran (1998). *Måttligt eller meningsfullt.* Folkhälsoinstitutet.
- Lundström Tommy och Svedberg Lars (1998). Svensk frivillighet i internationell belysning – en inledning. I *Socialvetenskaplig Tidskrift*, årgång 5, nr 2-3.
- Svedberg Lars (1998). *Marginella positioner – kritisk granskning av begrepp, teori och empiri.* Stockholm: Epidemiologiskt centrum.
- Lundström Tommy och Wijkström Filip (1997). Defining the Nonprofit Sector: Sweden. I Salomon M Lester och Anheier K Helmut (ed). *Defining the Nonprofit Sector. A Cross-national analysis.* Manchester: Manchester University Press.
- Lundström Tommy och Wijkström Filip (1997). *The Nonprofit Sector in Sweden.* Manchester: Manchester University Press.
- Blennberger Erik och Svedberg Lars (1996). Frivilligt socialt arbete i Sverige - en översikt. I *Frivilligt välfärdsarbete och offentlig ansvar.* Göteborg: NOPUS.

- Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (1996). Voluntary Action in a Scandinavian Welfare Context: the Case of Sweden. I *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, årgång 25, nr 4.
- Gunnarsson Evy (1996). *Forum 50+ - en organisation i tiden*. Stockholm: Svenska kommunförbundet.
- Svedberg Lars (1996). Introduktion till svensk frivillighet - ideologi och verksamhet. I *Tro och tanke*. Svenska Kyrkans forskningsråd 1996:7.
- Svedberg Lars (1996). Frivillighet som ideologiskt slagträ och faktisk verksamhet. I *Ojämlighet från vaggan till graven – på väg in i 2/3-sambället*. FKF Fakta.
- Jeppsson Grassman Eva och Svedberg Lars (1995). Frivilligt socialt arbete i Sverige – både mer och mindre. I Erik Amnå (red.) *Medmänsklighet att hyra? Åtta forskare om ideell verksamhet*. Örebro: Libris.
- Lundström Tommy (1995). Staten och det frivilliga sociala arbetet i Sverige. I Kurt Klaudi Klausen & Per Selle (red.) *Frivillig organisering i Norden*. Oslo: Tano.
- Lundström Tommy (1995). Frivilligt socialt arbete under omprövning. I *Socialvetenskaplig Tidskrift*, årgång 2, nr 1.
- Svedberg Lars (1995). *Marginalitet. Ett socialt dilemma*. Lund: Studentlitteratur.
- SOU 1993:82. *Frivilligt socialt arbete i Sverige. Kartläggning och kunskapsöversikt*. Svedberg Lars, Blennberger Erik, Isaksson Kerstin, Jeppsson Grassman Eva, Qvarsell Roger.

Skrift- och bokserie i urval

- Johansson, Göran (2009). *Ett nådens tillstånd. Samtal om tillit med andliga ledare i Katrineholm*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola/Fritzes förlag.
- Johansson, Göran (2009). *Den måste finnas. Anteckningar om grundläggande tillit*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola/Fritzes förlag.
26. Engel Charlotte (2006). *Svenska kyrkans sociala arbete - för vem och varför? En religionssociologisk studie av ett diakonalt dilemma*.
25. Johansson Göran (2005). *Särlaregnets tid. Fragment och bilder från Betania - pingstförsamling i och ur tiden*.
24. Karlsson Magnus, Borkman Thomasina, Munn-Giddings Carol och Smith Lesley (2005). *Self-help Organizations for Mental Health - a Cross-National Study*.
23. Blennberger Erik, Habermann Ulla och Jeppsson Grassman Eva (2004). *Genus och civilt samhälle*.
22. Lundström Tommy (2004). *Teorier om frivilligt socialt arbete. En diskussion om forskningens läge och organisationernas framtid*.
21. Johansson Göran (2003). *Att räcka varandra handen. Mångsidig, entydig, kontinuerlig - narkotikaprevention i norra Örebro län*.

Ersta Sköndal högskolas arbetsrapportserie i urval

72. Segnestam Larsson Ola (2010). *Vem uppfann ideologin? Jakten på uppkomsten till och anspråken på föreställningen om ideologiers betydelse för ideella organisationer*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
71. Hammare Ulf (2010). *Utrymme för flexibilitet Värdegrund, särart och mervärde i en socialt inriktad idébaserad organisation*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
66. Engel, Charlotte och Kassman, Anders (2009). *Mer av värde? Konsulternas betydelse för det frivilliga arbetet inom Svenska Röda Korset*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
63. Engel, Charlotte (2009). *Ett balleluja-moment? En empirisk studie av förväntningar inför Frysbussets spridning på tre orter*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
61. Engel, Charlotte (2009). *Från utopi till praktisk handling. En studie av reparativ rättvisa i arbetet med hemlösa på Bostället*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
60. Segnestam Larsson, Ola (2009). *Ideologi och de ideella organisationerna. En förstudie av ideologibegreppet i svensk forskning och praktik*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
59. Engel, Charlotte (2009). *Hemlöshet - många ansikten mångas ansvar? En uppföljande studie av ansökningar om utvecklingsmedel för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
58. Gullberg Eva, Kassman Anders och Waltersson Kent (2009). *Ungdomar, civilsamhälle och stat. En undersökning om historiska relationer och en studie av samtida teorier om främjande ungdomsarbete*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
57. Sandén, Annika (2009). *Stiftelsen Kronprinsessan Margaretas Minnesfond - 90 år av stöd till frivillig social hjälpverksamhet*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
55. Engel, Charlotte (2008). *Mind the Gap! En empirisk studie av Lugna gatan i Göteborg och Malmö samt United Sisters i Uppsala*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
54. Nordfeldt Marie (2008). *Ideell sektor och stat som partners i ungdomsarbete. Utvärdering av Equal Outstanding*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
52. Olsson Lars-Erik (2007). *Ett delvis ensamt liv. En studie av människor som inte deltar i föreningslivet*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
51. Olsson Lars-Erik och Blomquist Lena (2007). *Värden som grund. Arbete i en idéburen vård- och omsorgsorganisation*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
49. Grosse Julia (2007). *Nordisk tillitsforskning. En kartläggning och värdering av det vetenskapliga läget*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
46. Habermann Ulla (2007). *Kvinnor på toppen – om kvinnor, idrott och ledarskap*. Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>

43. Grosse Julia (2006). *Volontärprogram riktade till ungdomar. En introduktion till ett nygammalt fenomen.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
39. Olsson Lars-Erik, Svedberg Lars och Jeppsson Grassman Eva (under utgivning). *Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället - några grundläggande uppgifter från en ny befolkningsstudie.* Elektronisk utgivning på vår hemsida <http://www.esh.se>
38. Grosse Julia (2005). *Nonprofitorganisationer inom vård och omsorg. En explorativ genomgång av kunskapsläget i Sverige, Kanada och Storbritannien.* Elektroniskt utgiven på vår hemsida <http://www.esh.se>

Metodbokserie

4. Karlsson Magnus (2007). *Vänskap och arbete? En dokumentation och utvärdering av Fountain House i Stockholm.*
3. Engel Charlotte (2003). *Se det som är. Diakonal inventering i brytningstid.*
2. Sjöberg Malena (red.) (2001). *Men hur mår Du själv? – Om stöd till dem som vårdar anhöriga.*
1. Norlin Lena och Olsson Lars-Erik (2000). *Partner sökes – Samverkan mellan kommuner och frivilliga organisationer.*